

■ FORUM PARC NAZIUNAL ADULA

Dil federalissem al centralissem

Il communiqué da Pro Natura dils 28-1-16 ha aviert alla populaziun ils egls pertuccont il parc naziunal Adula: Per quei ch'ins temi ch'ei detti opposiziun stetti ella charta pliras gadas incorrectamein ch'ei detti neginas restricziuns ella zona circumdonta e ch'ei detti leu neginas leschas novas. Quei constetti denton buc. «Wozu braucht man eine Umgebungszone, wenn diese gar keine Wirkung erzeugen soll?» sedamonda la presidenta da Pro Natura. Era ella zona circumdonta vali il regulativ da parcs (Pärkeverordnung, Päv), decretaus dalla confederaziun, cun finamiras formuladas claramain. «Es gilt, die Entwicklung der Umgebungszone auf die Kernzone auszurichten.» Ed Urs Tester, commember dalla direzzion Pro Natura, di co ei va vinavon suenter la votaziun: «Gründen wir den Nationalpark, arbeiten wir an den Stärken und merzen die Schwächen aus.» Experienschas ellas tiaras dalla UE muossien ch'ils biars projects da parcs naziunals entscheivien pei ziep per lu tuttina aunc marmenir a «parcs naziunals da ver». Cun lur advocats e lur daners gudognan las organizaziuns dalla natira a Lausanne ton sco mintga process per contonscher in «ver» parc naziunal inagada che nus vein dau il det pign.

Quella posiziun clara da Pro Natura ha fatg laguoter quels digl Adula duas gadas da vit. Sin lur website vein nus saviu leger: «Der Verein Parc Adula wird diesbezüglich im Moment keine Stellung nehmen, solange der demokratische Prozess der Vernehmlassung nicht abgeschlossen ist.» Interessant ei ch'ei vegn tschintschau cheu d'in «process democratic». Tochen ussa vein nus buca sentiu bia da democrazia: Aschia survegnan tuttas casadas – ch'ellas veglien reclamas ni buc – gia dapi onns propaganda en casa, enstagl d'informaziun: praticas totalitaras. Sin podiums vegnan mo proparclers envidai. Sustegn finanziar ha mo la vart pro. Sin damondas claras da vischins, adina mo respostas diffusas che fineschan aschia: «Ei dat neginas restricziuns.» Aschia ei vegniu communicau a Vrin che per la catscha midi ei nuot ella zona centrala ed en connex culla pasculaziun vegn preten-

diu il medem. Sch'ins legia manedlamein las 440 paginas A4 dil reglament vegn ins sissu zatgei auter: La catscha vegn rugalada vi e la pasculaziun vegn reducida sin 15% dallas pastiras, controllada e birocratisada dil tuttatfatg. In affon astga buca metter pli in crap en sac, sch'el va cun ses geniturs per trutz sur la Greina. Cuort e clar: Il carstgaun vegn sclaus ord la natira, ferton ch'ils animals scarponts han leu protezzion absoluta.

La reacziun dil team dil parc silla sinceradad da Pro Natura ei stada vehementa, malgrad ch'ei scrivan ch'ei prendien buca posiziun pil mument. Parc Adula pretenda vinavon di per di mecanicamein sco da dir si ils misteris da letezia ch'ei midi ella zona circumdonta «absolut nuot». Fact ei che tuts (!) ils vitgs pertuccai sesanflan en quella zona. Quei ston ins inagada patertgar tgei che quei vul dir: Tut ils vitgs sesanflan el perimenter d'in parc naziunal che ha da setener vid ils decrets dai dalla confederaziun (Pärkeverordnung, Päv) e che lezza ha surpriu dalla UE. Leu savein nus denter auter leger art. 18, 1f: «Zur Erhaltung und naturnahen Bewirtschaftung der Kulturlandschaft und zu deren Schutz vor nachteiligen Eingriffen sind in der Umgebungszone... bestehende Beeinträchtigungen des Landschafts- und Ortsbildes durch Bauten, Anlagen und Nutzungen bei sich bietender Gelegenheit zu vermindern oder zu beheben.»

In parc naziunal munta scamonds, leschas e formulars. Il mender denton ei ch'el sutminescha quei ch'ins capescha el Grischun sut democrazia: Las vischnauncas piardan lur autonomia e lur dretgs democratics. Al team dil parc, che consista ord in sulet indigen, va ei zuar buca per dretgs ed aunc bia meins per la natira. Ei va per lur plazzas. Denton allas instituziuns digl ambient – che vegnan ad esser suenter aunc pli attentas sin mintga taglia che vegn pinada, buca mo sper la loipa, e sin mintga crap che vegn vuilts – dat in parc naziunal entamaun in instrument da far cun nus tgei ch'ei vulan. Nus unfrin il federalissem ad in sistem centralistic tgamunau dil Bafu e dad uniuns jastras (Parc Adula, Pro Na-

tura, WWF, mountain wilderness) presidiadas da suprastonzas che vivan anoragiu e che pagan leu lur taglia.

Sch'ils verds camondan dil tuttatfatg las fiastas, tgei che quei vul dir per exempel per ils stabiliments dallas firmas Beer (80 luvrers) e Candinas SA ad Igniu e per las Cavas da crappa e sablun SA, per nosa industria insumma, vegnin nus sissu suenter la votaziun. Il president da vischnaunca da Sumvitg para da saver desister sin nos pli grond pagataglias. Candinas SA, ina fatschenta solida che occupescha tochen 35 luvrers, s'orientescha gia uss anoragiu muort la politica persunala da vischnaunca. Dils milliuns francs che ein vegni tochen oz ord la Greina paran ins era da saver sefutrar el futur. In tschec avegnir per Sumvitg! Nossa consolaziun: Presidents vegnan e van, il pievel denton resta.

Interessant ei aunc zatgei auter che Pro Natura scriva: «Il Parc Adula ei in incumbensa dallas habitontas e dils habitonts dalla regiun.» Jeu enconuschel bia habitonts ed aunc pli bia habitontas, aber buc ina enconuschel jeu che ha dau enzacu incumbensas ad jasters per far reservat. Il parc ei buc ina incumbensa dalla populaziun, mobein ina da Berna. Ei Pro Natura aschi fetg davos la cazzola ch'ella crei che quellas ideas da proteger «unberührte Natur» e far empaglia alpegiaziun e catscha vegnien dil pievel grischun? Il muntagnard sa, e quei scrivin nus tudestg per che era quels da Pro Natura capeschien: «Es wird da keine 'unberührte Natur' geschützt, weil es sie gar nicht gibt. Vielmehr wird da eine Kulturlandschaft zerstört.»

Bonificai dalla confederaziun vegnin nus cun in label dapli che nus astein aunc pagar, plinavon cun empermisschuns e cun purs da cuma che fan husliamein mirs, bettesen aber buc in crap ord in trutz, nun che quei vegness era subvenziunau.

La votaziun vegn a mussar sche democrazia ei cumpraba e sche la gliued ei aschi tupp sco quei ch'el team Parc Adula manegia.

Leo Tuor,
cumission Parc Adula – NA

■ FORUM

Ideas constructivas e neginas polemicas

Risposta sin la brev dallas vischnauncas e Surselva Turissem encounter la IGZWB Breil e contuorn publicada en La LQ dils 22 da fevrer 2016. Ei para paradox e munta era in tec arroganza da pretender che tschies persunas (hosps ed indigens) en Surselva seigien polemichers. Co ha ei num? «Willkommen liebe Feriengäste?»

Haver in auter meini che quel da politichers che sesan en suprastonzas communalas ei il bien dretg democratic ed ha da far nuot cun polemica. Il dretg democratic vala era per jasters e fideivels hosps da vacanzas.

Nus dalla IGZWB Breil e contuorn vein decidiu sonda, ils 20 da fevrer d'encurir il discuors cun la vischnaunca da Breil. Nossa supplica per in tal discuors ei drizzada per l'entschatta mo a la suprastonza. Mo la suprastonza ei nies interlocutor.

Pli detagliu stoi jeu buc ir en sin quei liung artechel encounter la IGZWB, mo ton: concretas ideas vein uns adina pusppei proclamau ed era schau saver. Il motto dils commembers dalla IGZWB ei adina staus «Purtar ensem il buordi, ils deivets dalla vischnaunca, denton buca

mo surdar tut suletamein als possessurs da secundas habitaziuns!» Argument da Marcus Caduff en il «Bündner Tagblatt» che las vischnauncas hagian engreggiu lur indigens cun la taglia era per projects da turissem. Aha? Jeu less far attents cheu claramain ils lecturs che nus possessurs da secundas habitaziuns stuein, pardon, astgein era pagar taglia en las vischnauncas ed era dar giu taglia al cantun! Pia paghein nus schizun dublamein. E da raschun pagan ils possessurs da secundas habitaziuns il pli dalla summa da taglia en bein enqual vischnaunca da turissem!

Polemica?

Muster sa sco udiu da raschun schizun sminuir il pei da taglia

Breil ha stuiu sedecider gl'avrel 2014: «U ch' ils possessurs da secundas habitaziuns ston pagar ni che nus alzein la taglia a vus indigens!», ha ei giu num. Las votantas ed ils votants (da Breil) han decidiu e la suprastonza ha buca stuiu alzar il pei da taglia. Quei ei in sempel fatg da capir. Nua ei cheu la polemica?

Ignaz Derungs,
president IGZWB Breil e contuorn

■ FORUM

La confederaziun incassescha dapi onns memia bia daners!

1984 ha la dertgira federala decidiu ch'el castig da maridaglia cunterfetschi alla constituziun. Dapi lu ei capitau nuot ed ils pèrs maridai pagan aunc adina memia bia taglia en cumparegliaziun cun pèrs buca maridai. La confederaziun incassescha onn per onn (e quei dapi varga 30 onns) memia bia daners. En special ei il stan miez pertuccaus. Quei sto calar! Cun quei ch'el parlament blochescha se-

z en quella damonda sto il pievel decider e finalmein terminar quella malgestadad. Cun francar en la constituziun, che pèrs maridai fuorman fiscalmein ina cumonanza economica e ch'els vegnan buca disfavorisai, sa la decisiun dalla dertgira federala finalmein vegnir realisada. Per quei motiv ditgel jeu il 28 da fevrer GIE alla aboliziun dil castig da maridaglia.

Kevin Brunold, president pcd Surselva

■ NOVITADS WWW.RTR.CH

Dapli giasts per la claustra da Mustér

L'onn passà ha la claustra benedictina da Mustér endrizzà la Stiva sogn Placi en ina sala da pelegriuns. Uss cuntinueschan las investiziuns. Las stanzas, en las qualas cussadents da la Casa da tgira Sursassiala han abità in temp vegnan renovadas. I sa tracta da 18 stanzas en la 3. e 4. auzada dal bajetg principal (baroc) da la claustra. Las investiziuns èn ca. dus milliuns francs. Cunzunt ils palantschieus novs custian bler, sco il celler da la claustra Silvio Bernasconi ha ditg ad RTR. La finamira è da dar suttetg a gruppas che fan seminaris. L'avat Vigeli Monn na tema betg che quai dettia dapli disturbis, il cuntrari: quai dettia dapli vita. Els hajan gia fatg bunas experienschas cun la Stiva sogn Placi ed era cun ils cussadents. Ed ils paders hajan in agen spazi per sa retrair. Sa chapescha ch'ina tala avertura saja in grond pass per ina claustra benedictina, conceda l'avat. Er ils indigens sajan stads per part surstads. Ed en la claustra saja quai stà in process da plirs onns.

Las 18 stanzas èn in'emprima etappa; en ina secunda vegni fatg 5–8 stanzas per giasts che vegnan a viver in tschert temp cun ils paders en claustra.

Viver sin la champagna

Quasi nov da diesch persunas che vivan sin la champagna èn cuntentas cun lur situaziun. Quai demussa in studi representativ dal portal d'immobiglias immowelt.ch. Il ruau, la natira ed abita-

ziuns pli favuravlas e tuttina pon ins avair tut quai ch'ins basegna da viver. Perquai inditgeschan 88% dals dumandads che vivan sin la champagna da vulair restar là, quai mussa il studi da immosuisse.ch. Tenor il studi da immosuisse.ch inditgeschan 88% dals dumandads ch'els apprezzieschan il viver ordaifer ina citad.

Tenor l'Uffizi federal per statistica vivan bain trais da quatter persunas en Svizra en territoris urbans. Uschia sa concentreschan las purschidas medicinalas e las stizuns sin ils territoris urbans. Perquai hai per exempel bler pli paucs medis, stizuns, scolas ed autras purschidas socialas e culturalas sin la champagna. Tuttina èn ils avdants da la champagna cuntents cun lur situaziun ed èn da l'avis ch'i na manchia nagut, quai mussa il studi da immowelt.ch.

Per quest studi da immowelt.ch sur da l'urbanisaziun da la Svizra èn vegnidus dumandads il zercladur 2015 en l'entira Svizra 541 persunas sur 18 onns. 185 da questas persunas han inditgà da viver sin la champagna.

Economia da construcziun sa revegn

Da quest avis èn la Societad svizra dals impressaris constructurs e la banca Credit Suisse. Suenter grondas perditas l'on passà vegn la situaziun tar l'economia da construcziun probabel puspè a sa megliar il 2016. Quai resorta da l'index da construcziun che la banca gronda Credit Suisse e la Societad svizra dals impressaris constructurs han publicità.

■ BANCA CHANTUNALA E PRO SENECTUTE

Cussegliaziun da finanzas gratuita e nunlianta per senioras e seniors

(cp) La Banca Chantunala Grischuna (BCG) e Pro Senectute Grischun organischan il mars e l'avrigl curs gratuits davart l'ierta. Ultra da quai pon las senioras ed ils seniors sa laschar cussegliar durant l'entir onn nunliantamain d'in expert en dumondas da finanzas e da facultad. La Banca Chantunala Grischuna s'engascha activamain sco partenaria da Pro Senectute Grischun en favur da las senioras e dals seniors. Dapi il 2006 sustegna ella curs e cussegliaziuns e promova uschia l'indipendenza e la qualitat da viver en la vegliadetgna.

Curs gratuits davart l'ierta e davart il transferiment d'immobiglias Las preparativas en connex cun la successiun d'ierta pertutgan tuts, saja quai per l'atgna protezzion finanziuala u per il bainstar en la vegliadetgna. A maun d'in exempel concret illustrescha in expert da la Banca Chantunala Grischuna la repartiziun da la facultad tranter il conjugal ed ils descendents tenor il dretg da bains ed il dretg d'ierta ed explitgescha tge ch'ins sto tut resguardar en quest connex. Ils curs han lieu il mars e l'avrigl a Tusaun, Tavau, Landquart e Cuira. In'annunzia è necessaria, la partecipaziun è gratuita.

Detagls èn da chattar en il program da curs actual sin la pagina 28.

Cussegliaziun da finanzas per seniors – gratuita e nunlianta

In auter sector d'engaschament da la BCG è la cussegliaziun da finanzas gratuita e nunlianta. Arthur Soliva, sez pensiunà ed anteriur cussegliader da la Banca Chantunala Grischuna, dispoia d'ina experienscha da blers onns ed enconuscha fitg bain las dumondas ed ils gia-

vischs dals seniors. El cusseglia persunas interessadas la mesemna ed il venderdi da las 14.00 fin a las 17.00 sut il numer da tel. 081 252 75 84 u via e-mail a finanzberatung@gr.pro-senectute.ch. Las cussegliaziuns persunalas cumpiglian infurmaziuns generalas en connex cun ils daners e las finanzas, dumondas da la protezzion finanziuala en la vegliadetgna u da l'optimizaziun da la taglia.

Ulterius infurmaziuns dattan la Banca Chantunala Grischuna e Pro Senectute Grischun.

Senioras e seniors vulan passentar la saira da la vita senza quitads finansials. MAD